

Projektas

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 13, 60, 95, 149, 150, 151, 152, 152¹, 153¹, 153² STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR 151¹ STRAIPSNIO PANAIKINIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-1497, LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 589, 590 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR KODEKSO PAPILDYMO 489¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-1498, LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 167 IR 225 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-1499 IR LIETUVOS RESPUBLIKOS KRIMINALINĖS ŽVALGYBOS ĮSTATYMO NR. XI-2234 8 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-1500

2026 m.

d. Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos 2026 m. birželio 17 d. sprendimo Nr. SV-S-739 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1.8–1.10 papunkčius, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 13, 60, 95, 149, 150, 151, 152, 152¹, 153¹, 153² straipsnių pakeitimo ir 151¹ straipsnio panaikinimo įstatymo projekto Nr. XVP-1497 (toliau – BK projektas) tikslui, tačiau pasiūlyti Lietuvos Respublikos Seimui šį projektą tobulinti pagal šias pastabas:

1.1. Siūlomais Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 149 straipsnio pakeitimais numatoma sumažinti sankcijų dydžius. Už BK 149 straipsnio 1 dalyje numatyto nusikaltimo padarymą būtų nustatoma sankcija nuo 1 iki 5 metų (dabar galiojanti nuo 1 iki 7 metų), o už BK 149 straipsnio 2 dalyje numatytą nusikaltimą siūloma sankcija nuo 1 iki 6 metų (dabar galiojanti nuo 3 iki 10 metų). Nors aiškinamajame rašte dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 13, 60, 95, 149, 150, 151, 152, 152¹, 153¹, 153² straipsnių pakeitimo ir 151¹ straipsnio panaikinimo įstatymo projekto Nr. XVP-1497, Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 589, 590 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 489¹ straipsniu įstatymo projekto Nr. XVP-1498, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 167 ir 225 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XVP-1499 ir Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XVP-1500 (toliau – aiškinamasis raštas) nurodoma, kad tam tikrais atvejais sankcijos būtų griežtinamos ir nėra siekiama jas švelninti, iš tiesų BK projekto 9 straipsnio analizė atskleidžia, kad sankcijos vis dėlto būtų švelninamos. Aiškinamajame rašte nėra pateikiamos BK 149 straipsnyje numatytų sudėčių sankcijų švelninimo priežastys, tik minima, kad tokio pobūdžio nusikalstamos veikos pasižymi latentiskumu ir kad iš esmės reikia griežtos įstatymų leidėjo reakcijos. Kaip nurodoma ir aiškinamajame rašte, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencija, priekabiavimu pažeidžiamos žmogaus teisės į orumo apsaugą, asmens ir privataus gyvenimo neliečiamumą, taip pat teisė nebūti diskriminuojamam saugomos pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 21 straipsnio pirmąją, antrąją ir trečiąją dalis, 22 straipsnio pirmąją ir ketvirtąją dalis bei 29 straipsnį. Priekabiavimas dėl lyties, pvz., seksualinis priekabiavimas, suprantamas kaip nepriimtinas ar

nepageidaujamas fiziniais, verbaliniais ar neverbaliniais veiksmais (pvz., prisilietimais, gestais, žodžiu, raštu ar vaizdu) išreikštas elgesys, susijęs su lytimi, kuriuo, be kita ko, siekiama pažeminti žmogaus orumą arba jis yra žeminamas, siekiama sukurti asmenį, su kuriuo taip elgiamasi, bauginančią, žeminančią, žeidžiančią ar jam priešišką aplinką. Seksualinio priekabiavimo, kuris yra viena iš priekabiavimo dėl lyties formų, skiriamasis bruožas yra asmeniui, prie kurio priekabiaujama, nepageidaujamas seksualinio pobūdžio elgesys (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2017 m. gruodžio 19 d. išvados Nr. KT20-11/2017 20.4 ir 20.5 papunkčiai). Taigi, asmens seksualinio apsisprendimo laisvė ir neliečiamumas saugomi Konstitucijos, t. y. šios vertybės, be kita ko, yra konstitucinės prigimties, susijusios su individualių teisių apsauga ir įgyvendinimu. Todėl nėra aiškūs motyvai ir priežastys, dėl kurių siūloma švelninti sankcijas už nusikaltimus žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, ypač kai jų apsaugos poreikis kyla ir iš Konstitucijos. Pastebėtina, kad sankcijų mažinimas gali neatitikti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir seksualinės prievartos prieš vaikus medžiaga, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR, projekto COM (2024) 60 (toliau – Direktyvos siūlymas) nuostatų. Pvz., pagal Direktyvos siūlymo 3 straipsnio 4 dalį siūloma nustatyti, kad už seksualinius veiksmus su vaiku, nesulaukusių amžiaus, kai jis gali duoti sutikimą lytiškai santykiuoti, arba už vaiko vertimą atlikti seksualinius veiksmus su kitu asmeniu, baudžiama maksimalia 8 metų laisvės atėmimo bausme. Pagal Direktyvos siūlymo 3 straipsnio 7 dalies a punktą, jeigu yra lytiškai santykiaujama su vaiku, kai jis gali duoti sutikimą lytiškai santykiuoti, turi būti baudžiama maksimalia 12 metų laisvės atėmimo bausme. Siūlomu BK 150 straipsnio 1 dalies pakeitimu būtų nustatoma maksimali 7 metų laisvės atėmimo bausmė. Atkreiptinas dėmesys, kad sankcijų sušvelninimas sumažintų valstybinį kaltinimą palaikančio prokuroro galimybes efektyviai atlikti kaltinimo funkciją ir įrodinėti kaltininko kaltę. Kadangi sudaromos prielaidos kaltinamajam argumentuoti, kad sutikimas buvo duotas, visos kitaip neįrodytos abejonės būtų vertinamos kaltinamojo naudai (taikomas *in dubio pro reo* principas). Tokiu atveju būtų sudaromas teisinis pagrindas taikyti dar švelnesnę atsakomybę (sankciją), nei nustatyta jos mediana ar maksimumas. Taigi sankcijų sumažinimas galėtų sukelti riziką, kad nacionalinis teisinis reguliavimas neatitiks būsimų Europos Sąjungos aktų, reguliuojančių klausimus, susijusius su tapataus pobūdžio nusikalstamomis veikomis, ir dėl to ši reguliavimą reikės keisti. Taip pat pažymėtina, kad, pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 362¹ straipsnio 1 dalį, įstatymo, panaikinančio veikos nusikalstamumą, švelninančio bausmę arba kitoku būdu lengvinančio nusikalstamą veiką padariusio asmens teisinę padėtį, taikymo klausimus pagal nuteistojo ar jo gynėjo prašymą, prokuroro ar bausmės vykdymo institucijos teikimą sprendžia vėliausią nuosprendį priėmęs apylinkės teismas, nagrinėjęs bylą pirmąja instancija. Tais atvejais, kai vėliausią arba bent vieną iš ankstesnių nuosprendžių pirmąja instancija yra priėmęs apygardos teismas, šiuos klausimus dėl visų nuteistojo atžvilgiu priimtų nuosprendžių sprendžia vėliausią nuosprendį priėmęs apygardos teismas. Atsižvelgiant į tai, manytina, kad BK projektu siūlomas teisinis reguliavimas sudarytų prielaidas didėti teismų darbo krūviui. Įsigaliojus siūlomiems BK pakeitimams, teismai turėtų nagrinėti prašymus ir teikimus dėl įsiteisėjusių nuosprendžių peržiūrėjimo, vertinti jų atitiktį naujam teisiniui reguliavimui, spręsti dėl veikų teisinio kvalifikavimo pagal pakeistas BK 149 ir 150 straipsnių nuostatas, o prireikus – dėl veikų perkvalifikavimo, paskirtų bausmių sušvelninimo, neatliktos bausmės dalies pakeitimo ar kitų nuteistojo teisinę padėtį lengvinančių teisinių pasekmių taikymo. Atsižvelgiant į BPK 362¹ straipsnyje nustatytą procesinį reglamentavimą, tokio pobūdžio procesų skaičiaus padidėjimas objektyviai lemtų papildomą apylinkių ir apygardų teismų darbo krūvį. Vis dėlto aiškinamajame rašte nėra įvertintas galimas siūlomo teisinio reguliavimo poveikis teismų sistemos veiklai ir

administraciniam pajėgumams. Toks vertinimas laikytinas reikšmingu, siekiant tinkamai įvertinti projekto įgyvendinimo pasekmes, užtikrinti efektyvų teismų veiklos organizavimą, racionalų žmoniškųjų bei finansinių išteklių planavimą ir numatyti galimą papildomų valstybės išteklių poreikį. Atkreiptinas dėmesys, kad, įgyvendinant šiuos siūlomus BK pakeitimus ir dėl to padidėjus teismų darbo krūviui, itin aktualus išlieka papildomų valstybės biudžeto lėšų poreikis teismų sistemos veiklai užtikrinti. Turi būti įvertintas BK pakeitimų poveikis teismų darbo krūviui ir numatytas pakankamas finansavimas papildomiems teismų sistemos poreikiams užtikrinti, siekiant sklandaus ir efektyvaus teisingumo vykdymo. Kartu pažymėtina ir tai, kad BK projektu autorių siūlomos BK 149 straipsnio sankcijos tam tikrais atvejais leistų daryti išvadą, kad seksualinė prievarta (nauja išžaginimo koncepcija) reiškia tik apysunkio pobūdžio nusikalstamų veikų inkriminavimo galimybes. Atsižvelgiant į tai, kaltininkui atsirastų galimybės būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės BK bendrosios dalies pagrindais (BK 38 ir 40 straipsniai), taip pat tokių nusikalstamų veikų atžvilgiu būtų įmanomas ir bausmės vykdymo atidėjimo instituto (BK 75 straipsnis) taikymas. Būtina pažymėti, kad nusikalstamos veikos (pavojingiausi atvejai) seksualinio apsisprendimo laisvei laikomos vienos pavojingiausių ir didžiausių žalą nukentėjusiam asmeniui daromų nusikaltimų, kuriems neturi būti taikomi aptariamai baudžiamąją atsakomybę švelninantys baudžiamojo įstatymo institutai. Atsižvelgiant į tai, siūlytina BK 149 straipsnyje nurodytas veikas priskirti sunkių nusikaltimų kategorijai, kartu nuosekliai lygiagrečiai griežtinant ir BK 150 straipsnio sankcijas.

1.2. BK projekto 16 straipsniu siūloma įtvirtinti naują BK 153² straipsnį, kuriame būtų apibrėžtos atitinkamos sąvokos. BK 153² straipsnio 1 dalyje siūloma nustatyti tokią sutikimo sąvoką: „Sutikimas – tai savanoriškai ir laisva valia aktyviai išreikštas asmens apsisprendimas dalyvauti konkrečiame seksualinio pobūdžio veiksmo, esant realiai ir asmens suvokiamai galimybei laisvai pasirinkti; dalyvavimas lytiniuose santykiuose laikomas laisvanorišku, kai pasirinkimas juose dalyvauti išreiškiamas žodžiu ar elgesiu.“ Pažymėtina, kad nėra aišku, ką reiškia sąvoka „aktyviai išreikštas apsisprendimas“, t. y. kokia konkreti asmens elgesio forma būtų laikoma pakankamu pagrindu sutikimo faktui konstatuoti. Asmens valia yra vidinis psichinis apsisprendimas, kuris gali būti išreiškiamas įvairiomis elgesio formomis, o jo teisinis vertinimas priklauso nuo konkrečių faktinių aplinkybių visumos. Todėl vien aplinkybė, kad asmuo neatlieka aktyvių veiksmų, savaime nereiškia nei jo valios nebuvimo, nei priešingos valios egzistavimo. Vertinant pilnamečių asmenų tarpusavio santykius, sąmoningas nesipriešinimas kito asmens veiksams tam tikrais atvejais gali būti viena iš aplinkybių, reikšmingų nustatant asmens valią ir apsisprendimą konkrečioje situacijoje. Dėl to reikalavimas, kad teisiškai reikšminga valios išraiška visais atvejais būtų aktyvi, nepagrįstai susiaurintų valios instituto turinį. Pastebėtina ir tai, kad BK projekte siūloma sutikimo apibrėžtis nevisiškai atitinka Direktyvos siūlyme pateikiamą sutikimo sampratą. Be to, žodis „savanoriškai“ ir žodžių junginys „laisva valia“ lingvistiniu bei teisiniu požiūriu apibūdina tą pačią aplinkybę – laisvą ir savarankišką asmens apsisprendimą, priimtą be prievartos ar kito išorinio poveikio, paneigiančio valios laisvumą. Todėl jų, kaip atskirų sutikimą kvalifikuojančių sąlygų, nurodymas laikytinas pertekliniu. Kartu pažymėtina, kad BK projekte vartojami terminai „laisvanoriškai“ ir „laisvanoriškas“ neatitinka bendrinių lietuvių kalbos normų. Atsižvelgiant į tai, siūlytina jų atsisakyti ir vartoti terminus „savanoriškai“, „savanoriškas“.

1.3. Vertinant BK projekte siūlomą sutikimo dėl lytinių santykių koncepciją, pirmiausia atkreiptinas dėmesys į Direktyvos siūlymo nuostatas šiuo klausimu. Direktyvos siūlymo 2 straipsnio 2 punkte nustatyta amžiaus riba, nuo kurios gali būti laikoma, kad nepilnamečio asmens duotas sutikimas įgyja teisinę reikšmę. Pagal nacionalinę teisę tai amžius, kurio sulaukus gali būti duotas sutikimas lytiškai santykiauti arba kurio nesulaukus draudžiama atlikti seksualinius veiksmus su vaiku. Lietuvos nacionalinėje teisėje tokia teisiškai reikšminga amžiaus riba yra 16 metų. Tai reiškia,

kad nepilnamečiai asmenys, nesulaukę amžiaus, nuo kurio jų duodamam sutikimui suteikiama teisinė reikšmė, negali būti laikomi galinčiais duoti sutikimą, dėl kurio asmenims, lytiškai santykiavusiems su nepilnamečiu, negalėtų būti taikoma baudžiamoji atsakomybė. Vadinasi, nepilnamečiai, kurie nėra pasiekę tokio amžiaus ribos, negali duoti teisiškai reikšmingo sutikimo lytiniais santykiais, o tokio sutikimo davimas neturi būti teisinis pagrindas atleisti asmenį, lytiškai santykiavusį su tokiu nepilnamečiu, nuo baudžiamosios atsakomybės. Atsižvelgiant į tai, būtina atskirai įvertinti siūlomos sutikimo sampratos taikymą seksualinio pobūdžio nusikaltimų prieš vaikus (išskyrus vaikus nuo 16 metų amžiaus, kurie baudžiamąjį įstatymo kontekste laikomi galinčiais duoti sutikimą dėl seksualinių santykių) atvejais. Savanoriško sutikimo samprata neturėtų būti aiškinama ar taikoma taip, kad ji taptų pagrindu paneigti seksualinio prievartavimo sudėties požymius arba lemtų švelnesnį pilnamečio asmens seksualinio pobūdžio veiksmų su vaiku teisinį kvalifikavimą. Tokia sutikimo samprata grindžiama prielaida, kad asmenys, jaunesni nei 16 metų, yra pakankamai brandūs, savarankiški ir geba laisvai priimti sprendimus dėl seksualinio pobūdžio santykių. Tačiau priešingai, pilnamečio asmens ir minėto amžiaus, ypač mažamečio, kuris laikomas bejėgiškos būklės, (BK projekto 153² straipsnio 2 dalis) vaiko santykiai dėl amžiaus, psichosocialinės brandos, gyvenimiškos patirties ir faktinės galios skirtumų nėra lygiaverčiai. Tai nustatyta ir Direktyvos siūlyme, kuriame išskiriamos dvi asmenų kategorijos – nepilnamečių, galinčių duoti sutikimą, ir nepilnamečių, kurie tokio sutikimo negali duoti (neturi pakankamos brandos, kad suvoktų savo veiksmų esmę), (Direktyvos siūlymo 3 straipsnio 2 ir 3 dalys). Dėl šios priežasties vien vaiko aktyvus elgesys, žodžiu išreikštas pritarimas ar iniciatyvos demonstravimas savaime neturėtų būti laikomi pakankamu pagrindu pripažinti teisiškai reikšmingą sutikimą, galintį eliminuoti seksualinio prievartavimo požymius arba lemti švelnesnį veikos teisinį vertinimą. Todėl formaliai išreikštas nepilnamečio pritarimas savaime nepatvirtina, kad jo valia susiformavo laisvai ir savarankiškai, tinkamai suvokiant reikšmingas aplinkybes bei galimas pasekmes. Toks vertinimas gali lemti, kad teisiškai reikšminga aplinkybė taptų nepilnamečio, jaunesnio nei 16 metų, elgesio ir sutikimo analizė, nors tokioms aplinkybėms teisinė reikšmė neturėtų būti teikiama. Baudžiamosios atsakomybės vertinimo centre pirmiausia turėtų išlikti pilnamečio asmens elgesys ir jo pareiga neįtraukti vaiko į seksualinio pobūdžio santykius. BK projektu siūlomi pakeitimai taikant sutikimo sąlygą jaunesniems negu 16 metų vaikams, yra nesuderinami su geriausių vaiko interesų prioriteto principu ir kelia abejonių dėl galimo nepilnamečių apsaugos nuo seksualinio smurto ir seksualinio išnaudojimo lygio sumažėjimo. Toks vertinimas neišvengiamai nukreiptų proceso dėmesį į vaiko elgesį, iniciatyvą, seksualinę patirtį, emocinę būklę ir jo priimtus sprendimus, nors pirmiausia turėtų būti vertinama pilnamečio asmens pareiga neįtraukti vaiko į seksualinio pobūdžio santykius. Be to, aiškinamajame rašte nėra pateikta pakankamai argumentų, leidžiančių daryti išvadą, kad siūlomi pakeitimai nesumažins šiuo metu užtikrinamo vaikų apsaugos nuo seksualinio smurto ir seksualinio išnaudojimo lygio. Nepilnamečio išreikštas pritarimas, kai jis yra teisiškai nereikšmingas, t. y. kai nepilnametis laikomas negalinčiu duoti sutikimo dėl savo amžiaus, iniciatyva, emocinis prisirišimas, elgesys ar kitos su vaiku susijusios aplinkybės neturėtų būti laikomos pagrindu pašalinti seksualinio prievartavimo požymius, švelniau kvalifikuoti pilnamečio asmens veiką ar kitaip sumažinti jo atsakomybę. Vaikai ir paaugliai dėl savo amžiaus, raidos ir gyvenimiškos patirties stokos yra labiau linkę paklusti suaugusiojo valiai, manipuliacijoms, autoritetui, emociniam spaudimui ir įsitraukti į priklausomybės santykius. Net tais atvejais, kai vaikas formaliai išreiškia pritarimą ar pats inicijuoja seksualinio pobūdžio bendravimą, pilnametis asmuo privalo suvokti vaiko amžių, pažeidžiamumą, gebėjimą ar negebėjimą išreikšti sutikimą ir ribotą gebėjimą visapusiškai įvertinti tokių santykių esmę bei pasekmes. Todėl tokios aplinkybės neturėtų šalinti ar mažinti pilnamečio asmens baudžiamosios atsakomybės. Be to, atsižvelgiant į tai, BK 153² straipsnyje siūloma sutikimo samprata neužtikrina specialaus vaikų

apsaugos poreikio ir gali sudaryti prielaidas seksualinio pobūdžio veiksmų su vaiku teisinį vertinimą nepagrįstai sieti su vaiko, jaunesnio nei 16 metų, tariamo sutikimo aplinkybėmis. Todėl siūlytina užtikrinti, kad ši sutikimo samprata nebūtų taikoma sprendžiant dėl jaunesnio nei 16 metų vaiko seksualinio prievartavimo kvalifikavimo ir negalėtų būti pagrindu paneigti pilnamečio asmens baudžiamąją atsakomybę tais atvejais, kai seksualinio pobūdžio veiksmai buvo atlikti vaiko atžvilgiu. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, nepritartina siūlomam BK 150 straipsnio 1 dalies reguliavimui tiek, kiek juo nepilnamečio, jaunesnio nei 16 metų, išreikštam sutikimui suteikiama teisinė reikšmė sprendžiant dėl pilnamečio asmens seksualinio pobūdžio veiksmų su vaiku kvalifikavimo. Taip pat atsižvelgiant į BK projekto 16 straipsniu pildomo BK 153² straipsnio 1 dalyje siūlomą įtvirtinti savanoriško sutikimo sampratą ir į tai, kad santykyje tarp pilnamečio asmens ir vaiko atsakomybė už seksualinių ribų laikymąsi tenka pilnamečiam asmeniui, siūlytina atsisakyti sutikimo koncepcijos asmenų, kuriems yra mažiau nei 16 metų, atžvilgiu, t. y. numatyti, kad asmenys, jaunesni nei 16 metų, negali duoti sutikimo, o lytiniai santykiai su tokiais asmenimis turi būti laikomi užtraukiančiais baudžiamąją atsakomybę. Taip pat tikslinga BK projekto 10 straipsniu keičiamoje BK 150 straipsnio 1 dalyje ir BK projekto 16 straipsniu pildomo BK 153² straipsnio 1 dalyje atsisakyti nuorodos į BK 150 straipsnį.

1.4. BK projekto 10 straipsniu keičiamoje BK 150 straipsnio 3 dalyje ir BK projekto 12 straipsniu keičiamoje BK 151¹ straipsnio 3 dalyje vartojamos formuluotės „pasinaudojimas nepilnamečio priklausomumu“ ir „piktnaudžiavimas pasitikėjimu autoritetu ar įtaka“. Atkreiptinas dėmesys, kad nenustatytos kaltininko ir nepilnamečio nukentėjusiojo pasitikėjimo, autoriteto, įtakos ar priklausomumo santykio aplinkybės savaime neturi reikšti, jog pilnamečio asmens seksualinio pobūdžio santykiai su nepilnamečiu yra ar buvo grindžiami lygiaverčiu ir laisvu abiejų asmenų apsisprendimu. Pasitikėjimas, autoritetas, įtaka ar priklausomumas gali turėti reikšmės vertinant veikos pavojingumą ir ją kvalifikuojančius požymius, tačiau jų nenustatymas savaime nepaneigia būtinybės vertinti pilnamečio asmens baudžiamąją atsakomybę už seksualinio apsisprendimo laisvės ir neliečiamumo pažeidimus nepilnamečio atžvilgiu. Kartu pažymėtina tai, kad, BK įtvirtinus naują savanorišku asmens sutikimu grindžiamą seksualinio prievartavimo koncepciją, pagal kurią seksualiniu prievartavimu būtų laikomi be asmens savanoriško sutikimo atlikti seksualinio pobūdžio veiksmai, o visi kiti nukentėjusiojo valią palaužiantys veiksmai – seksualinį prievartavimą kvalifikuojančiais požymiais, susidarytų BK projekto 150 straipsnio 3 ir 4 dalių bei BK 151¹ straipsnio 3 dalies siūlomos baudžiamosios atsakomybės taikymo ribų disbalansas. Pažymėtina, kad, remiantis BK projektu siūlomu modeliu, BK 151¹ straipsnio 3 dalyje nurodyta nusikalstama veika turėtų būti pripažįstama ne lytiniais santykiais, pažeidžiančiais nepilnamečio asmens seksualinio apsisprendimo laisvę ir (ar) neliečiamumą, o vaiko seksualiniu prievartavimu (BK 151 straipsnio 3 ar 4 dalis), kadangi BK 151¹ straipsnio 3 dalyje nurodyti nusikalstami veiksmai atliekami, kaip ir BK 150 straipsnio 3 dalyje nurodytu atveju, papildomai panaudojant vaiko laisvą valią palaužiančius nesmurtinio pobūdžio veiksmus – viršijami įstatymuose nustatyti įgaliojimai nepilnamečio asmens atžvilgiu, pasinaudojama vaiko pažeidžiamumu, priklausomumu, pasitikėjimu ar autoritetu arba įtaka nepilnamečio asmens atžvilgiu. Šie veiksmai turėtų būti vertinami ne kaip savarankiška privilegijuota nusikalstama veika, o kaip vaiko seksualinį prievartavimą kvalifikuojantys požymiai (BK projekto 150 straipsnio 3 dalis). Atsižvelgiant į tai ir siekiant išvengti skirtingo BK projekto siūlomos sutikimo koncepcijos interpretavimo ir skirtingo vienodai pavojingų vaiko laisvos valios palaužimo būdų (prievartinių ir neprievartinių) traktavimo, siūlytina BK projektu pripažinti netekusiomis galios BK 151¹ straipsnio 3 ir 4 dalis, o šių nusikalstamų veikų požymius perkelti į BK 150 straipsnio 3 dalį, pripažįstant didesnę šių veikų pavojingumą, kuris, remiantis BK projektu siūloma nauja vaikų seksualinio prievartavimo koncepcija, prilygtų vaiko seksualinio

prievartavimo pavojingumui, o BK 151¹ straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodyti vaiko laisvos valios palaužimo (neprievartiniai) būdai būtų laikomi vaiko seksualinį prievartavimą kvalifikuojančiais požymiais.

1.5. BK projekto 13 straipsniu siūlomoje BK 152 straipsnio 1 dalyje numatoma baudžiamoji atsakomybė asmeniui, kuris, siekdamas seksualinio bendravimo ar seksualinio pasitenkinimo, vulgariais ar kitais panašaus pobūdžio veiksmais, pasiūlymais ar užuominomis sistemiškai priekabiavo prie kito asmens. Vertintina, kad vartojama formuluotė „sistemiškai priekabiavo“ teisės taikymo požiūriu nėra aiški. Lietuvių kalboje žodis „sistemiškai“ pirmiausia siejamas su veikimu pagal tam tikrą sistemą ar metodą, todėl aptariamame kontekste gali kilti neaiškumų dėl šio žodžio aiškinimo neapibrėžtumo, nepakankamai tiksliai būtų atskleisti siūlomos nusikalstamos veikos objektyvieji požymiai. Atsižvelgiant į tai, kad BK projekto tikslas yra nustatyti baudžiamąją atsakomybę ne už pavienius, o pasikartojančius priekabiavimo veiksmus, svarstyтина galimybė vietoj žodžio „sistemiškai“ vartoti baudžiamosios teisės terminijoje ir teismų praktikoje įprastesnį terminą „sistemiškai“, kuris tiksliau atskleidžia pakartotinį, nuoseklų bei tęstinį veikos pobūdį ir labiau atitinka teisės aiškumo ir teisinio tikrumo principus.

1.6. Atkreiptinas dėmesys, kad BK projekto nuostatomis tiek BK 149, tiek BK 150 straipsniuose bendrininkavimo institutas siūlomas įtvirtinti kaip kvalifikuojantis nusikalstamos veikos požymis keliose to paties straipsnio dalyse. Toks to paties požymio pakartotinis įtvirtinimas vieno straipsnio konstrukcijoje vertintinas kaip perteklinis ir neatitinkantis nuoseklios BK straipsnių konstravimo praktikos bei teisėkūros ekonomiškumo principo. Atsižvelgiant į tai, kad šios kategorijos nusikalstamų veikų padarymas veikiant bendrininkų grupėje objektyviai didina jų pavojingumą, o bendrininkavimo institutas visais atvejais atlieka kvalifikuojančio požymio funkciją, tikslinga jį įtvirtinti tik vieną kartą – BK 149 straipsnio 5 dalyje ir atitinkamai BK 150 straipsnio 6 dalyje, numatant nuorodas į visas atitinkamų straipsnių dalis.

1.7. BK projekto 150 straipsnio 4 dalyje, reglamentuojančioje baudžiamąją atsakomybę už seksualinę prievartą prieš mažametį asmenį, pateikiama nuoroda tik į šio straipsnio 3 dalį, kurioje įtvirtinta kvalifikuota seksualinio prievartavimo sudėtis, siejama su psichinės ar fizinės prievartos panaudojimu arba kitais nukentėjusiojo valią palaužiančiais būdais. Toks teisinis reguliavimas neužtikrina visų galimų seksualinės prievartos prieš mažametį formų aprėpties, nes neapima BK 150 straipsnio 1 dalyje nustatytos pagrindinės nusikalstamos veikos sudėties, nuo kurios taip pat gali nukentėti mažametis asmuo. Atsižvelgiant į tai, siekiant užtikrinti nuoseklų ir sistemą reguliavimą, siūlytina BK 150 straipsnio 4 dalies dispozicijoje pateikti nuorodas ne tik į šio straipsnio 3 dalį, bet ir į 1 dalį. Analogiško pobūdžio pastaba taikytina ir BK projekto 149 straipsnio 4 daliai bei 150 straipsnio 5 daliai, nes šiose nuostatose taip pat daromos nuorodos tik į atitinkamų straipsnių 3 dalis, neapimančias šių straipsnių 1 dalyse įtvirtintų pagrindinių nusikalstamų veikų sudėčių.

1.8. Pažymėtina, kad baudžiamasis įstatymas nepilnamečius asmenis seksualinės prievartos panaudojimo kontekste diferencijuoja į tris grupes: a) mažamečiai (asmenys iki 14 metų), kurie negali duoti savanoriško sutikimo lytiniais santykiams, ir lytiniai santykiai su jais visada pripažįstami kaip pasinaudojimas bejėgiška šio asmens būkle; b) jaunesni negu šešiolikos metų asmenys (nepilnamečiai nuo 14 iki 16 metų), kurie išskiriami seksualinio pobūdžio nusikalstamosiose veikose kaip atskira ir savarankiška nepilnamečių kategorija, kuriai priskiriami asmenys taip pat negali duoti savanoriško sutikimo lytiniais santykiams, tačiau nėra laikomi bejėgiškos būklės mažamečiais; c) vaikai (nepilnamečiai nuo 16 iki 18 metų), kurie gali duoti savanorišką sutikimą lytiniais santykiams. BK projekto 150 straipsnio nuostatos kriminalizuoja seksualinės prievartos panaudojimą prieš mažamečius ir vaikus, tačiau nenumato griežtesnės baudžiamosios atsakomybės (lyginant su vaikų kategorija) už seksualinį jaunesnio negu šešiolikos metų asmens prievartavimą, o tai laikytina BK

150 straipsnio reglamentavimo spraga. Atsižvelgiant į tai, kad seksualinės prievartos panaudojimas prieš jaunesnį negu 16 metų asmenį laikytina pavojingesne nusikalstama veika, siūlytina BK 150 straipsnio kvalifikuota sudėtimi išskirti ir šią nepilnamečių asmenų kategoriją (pvz., kaip BK 151¹ straipsnio 4 dalyje). Taip pat pažymėtina, kad turi būti užtikrinama ir amžiaus skirtumo ribojimo taisyklė, kuri taikoma ir pripažįstama užsienio jurisdikcijose. Pvz., Prancūzijos baudžiamajame įstatyme aiškiai nurodyta, kad asmens nuo 15 iki 18 metų sutikimas lytiniais santykiams su pilnamečiu negalioja, jei amžiaus skirtumas viršija tam tikrą metų skaičių (pvz., 5 ar daugiau). Vokietijos baudžiamajame įstatyme numatyta baudžiamoji atsakomybė tiems, kurie paauglio dvasinę ar seksualinę brandą išnaudojo būdami vyresni nei 21 metų. Švedijoje ir Suomijoje numatyta baudžiamoji atsakomybė tiems suaugusiesiems, kurie paauglį išnaudojo pasinaudodami gyvenimiškos patirties ar brandos skirtumu.

1.9. BK projektu siūlomo BK 152 straipsnio nuostatos kriminalizuoja sistemingą seksualinį priekabiavimą prie kito asmens, kartu šios veikos kvalifikuota sudėtimi siūloma kriminalizuoti seksualinį priekabiavimą prie pagal tarnybą priklausomo asmens. Siūlomiems baudžiamąjį įstatymą pakeitimams pritarina, kita vertus, pažymėtina, kad BK 152 straipsnio 2 dalis numato baudžiamąją atsakomybę tik darbdaviams (vadovams), kai jie seksualiai priekabiauja prie pagal tarnybą pavaldaus asmens, tačiau BK projektu siūlomo straipsnio nuostatos neapima atvirkštinių situacijų, kai pavaldinys seksualiai priekabiauja prie darbdavio (vadovo), nes tokiu atveju tarp konflikto dalyvių neegzistuoja tarnybinis pavaldumas. Atsižvelgiant į tai, siekiant išvengti reglamentavimo spragos, siūlytina BK projektu kriminalizuoti ir minėtus seksualinio priekabiavimo atvejus.

1.10. Atkreiptinas dėmesys, kad BK projekto 152¹ straipsnio 2 ir 3 dalyse siūloma kriminalizuoti iš esmės tapačias nusikalstamas veikas – pilnamečio asmens siūlymą jaunesniam negu 16 metų asmeniui susitikti siekiant su juo lytiškai santykiauti, kitaip tenkinti lytinę aistrą arba išnaudoti jį pornografinės produkcijos gamybai. Šių nusikalstamų veikų sudėtys skiriasi tik tuo, kad BK projekto 152¹ straipsnio 3 dalyje papildomai įtvirtinamas požymis, jog po tokio pasiūlymo kaltininkas ėmėsi konkrečių veiksmų, kad susitikimas įvyktų. Vertintina, kad toks teisinis reguliavimas neatitinka teisėkūros sistemiškumo ir ekonomiškumo principų, nes iš esmės analogiško pavojingumo veikos išskaidomos į dvi savarankiškas nusikalstamų veikų sudėtis, kurių atribojimas grindžiamas tik vienu papildomu objektyviosios pusės požymiu. Be to, šio požymio nustatymas praktikoje gali kelti įrodinėjimo sunkumų, tačiau savaime nelemia tokio veikos pavojingumo padidėjimo, kuris pateisintų atskiros nusikalstamos veikos sudėties įtvirtinimą. Pažymėtina ir tai, kad BK projekto 152¹ straipsnio 2 ir 3 dalių sankcijos iš esmės nesiskiria – maksimali laisvės atėmimo bausmė skiriasi tik vienais metais. Atsižvelgiant į BK 55 straipsnio nuostatas, reglamentuojančias bausmės skyrimą pirmą kartą teisiamam asmeniui, toks sankcijų skirtumas praktikoje neturėtų esminės reikšmės baudžiamosios atsakomybės taikymui ir kaltininko teisinei padėčiai. Atsižvelgiant į tai, siekiant nuoseklaus, sistemiško ir proporcingo baudžiamąjį teisinio reguliavimo, siūlytina atsisakyti BK projekto 152¹ straipsnio 3 dalyje siūlomos įtvirtinti savarankiškos nusikalstamos veikos sudėties, o baudžiamąją atsakomybę numatyti BK 152¹ straipsnio 2 dalyje, atsisakant papildomo požymio, siejamo su konkrečių veiksmų siekiant susitikimo atlikimu. Kartu tikslinga įvertinti poreikį padidinti šioje dalyje numatytos nusikalstamos veikos sankciją, nustatant maksimalią 2 metų laisvės atėmimo bausmę.

1.11. Atkreiptinas dėmesys į BK projekto 149 ir 150 straipsniuose vartojamą lytinio santykio būdų įvardijimą. Šiuose straipsniuose *expressis verbis* nurodomi atskiri lytinio ryšio būdai – vaginalinis, analinis, oralinis ir kitoks fizinis sąlytis. Toks detalus atskirų veikos padarymo būdų išvardijimas teisinę reikšmę turi tais atvejais, kai skirtingi lytinio ryšio būdai lemia skirtingą veikos teisinį kvalifikavimą, kaip yra pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą, pagal kurį išžaginimas

siejamas su lytiniu santykiavimu vaginaliniu būdu, o seksualinis prievartavimas – su lytiniu santykiavimu analiniu, oraliniu būdu ar kitokio fizinio sąlyčio būdu. Tačiau BK projektu iš esmės atsisakant tokio veikų diferencijavimo ir išžaginimo bei seksualinio prievartavimo veikas sistemiskai sujungiant į vieną nusikalstamos veikos sudėtį atskirų lytinio ryšio būdų išvardijimas nebetenka savarankiškos teisinės reikšmės. Priešingai, toks detalus būdų vardijimas gali būti perteklinis ir sudaryti prielaidas abejoti, ar įstatymų leidėjas siekė apimti visas objektyviai galimas seksualinio pobūdžio veikos formas. Atsižvelgiant į tai, siekiant teisinio reguliavimo aiškumo, nuoseklumo, sistemiskumo ir normos turinio apibrėžtumo, tikslinga atsisakyti konkrečių lytinio ryšio būdų vardijimo ir pasirinkti apibendrinančią formuluotę, kuri apimtų visas galimas veikos padarymo formas. Tokiu atveju, atsižvelgiant į BK projekto siekį nustatyti vienodą teisinį reguliavimą nepriklausomai nuo pasirinkto lytinio ryšio būdo, vietoj konkrečių būdų išvardijimo galėtų būti vartojama, pvz., formuluotė „lytiškai santykiavo bet koku fizinio sąlyčio būdu“ ar kita savo turiniu analogiška, pakankamai aiški ir teisiškai apibrėžta formuluotė. Toks sprendimas leistų išvengti perteklinio teisės normos detalizavimo, užtikrintų vienodą visų lytinio ryšio formų teisinį vertinimą ir labiau atitiktų BK projektu siūlomą atsisakymą diferencijuoti išžaginimo ir seksualinio prievartavimo veikas pagal lytinio ryšio būdą. Atsižvelgiant į tai, siūlytina įvertinti BK projekto 149 ir 150 straipsnių formuluočių tikslinimo poreikį ir juose siūlomą įtvirtinti lytinio ryšio būdų apibrėžimą pakeisti bendresne, visas atitinkamas veikos formas apimančia formuluote.

2. Nepritarti Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 589, 590 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 489¹ straipsniu įstatymo projektui Nr. XVP-1498 (toliau – ANK projektas) dėl šių priežasčių:

2.1. ANK projekto 1 straipsniu siūlomas naujas Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 489¹ straipsnis dėstomas ANK XXIV skyriuje „Administraciniai nusižengimai, susiję su viešąja tvarka“. Darytina išvada, kad šio administracinio nusižengimo objektu laikoma viešoji tvarka. Tačiau toks saugomas teisinis gėris neatsispindi siūlomoje administracinio nusižengimo sudėtyje. Dispozicijoje nėra objektyviosios pusės požymių, leidžiančių konstatuoti būtent viešosios tvarkos pažeidimą, pvz., veikos padarymą viešoje vietoje, viešą elgesio pobūdį ar kitus požymius, rodančius poveikį viešajai tvarkai. Pagal siūlomą teisinį reguliavimą administracinė atsakomybė galėtų kilti ir dėl privačiuose santykiuose padarytų veiksmų, kurie nėra susiję su viešosios tvarkos pažeidimu. Be to, aiškinamajame rašte nepateikiama argumentų, pagrindžiančių, kodėl siūloma veika priskiriama būtent administraciniams nusižengimams, susijusiems su viešąja tvarka. Priešingai, jame akcentuojama asmens orumo apsauga, diskriminacijos draudimas ir apsauga nuo smurto dėl lyties, tačiau nepaaiškinama, kodėl šių teisinių gėrių apsaugą reglamentuoti pasirinkta būtent ANK XXIV skyriuje. Pažymėtina, kad ANK nenumato atsakomybės už teisės pažeidimus žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui – jų apsauga sistemiskai išimtinai užtikrinama BK XXI skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui“. Pamatinių asmens teisių, susijusių su fiziniu ir seksualiniu neliečiamumu, apsauga iš esmės nebūdinga ANK prigimčiai bei paskirčiai. Administracinės teisės normos sistemiskai daugiausia taikomos tokiose srityse kaip viešoji tvarka, valstybės valdymo tvarka, eismo saugumas, ūkinė veikla, aplinkos apsauga ir panašaus pobūdžio visuomeniniai santykiai.

2.2. Lietuvos teisės sistemoje seksualinio priekabiavimo sąvoka jau yra apibrėžta Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo (toliau – MVLGI) 2 straipsnio 6 dalyje. Seksualinis priekabiavimas suprantamas kaip nepageidaujamas užgaulus, žodžiu, raštu ar fiziniu veiksmu išreikštas seksualinio pobūdžio elgesys su asmeniu, kai tokį elgesį lemia tikslas arba jo poveikis pakenkti asmens orumui, ypač sukuriant bauginančią, priešišką, žeminančią ar įžeidžiančią

aplinką. Ši sąvoka atitinka 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo nuostatas ir yra taikoma lygių galimybių apsaugos srityje. ANK projektu siūlomame naujame ANK 489¹ straipsnyje vartojama ta pati seksualinio priekabiavimo sąvoka, tačiau lieka neaišku, ar jos turinys identiškas MVLGĮ pateiktai sąvokai, nes įtraukiami papildomi dispozicijos elementai, pvz., „įžūlus ar kitoks elgesys“. Be to, dispozicijoje nėra tokių esminių požymių kaip elgesio nepageidaujamumas, tikslas ar poveikis pakenkti asmens orumui bei bauginančios, priešiškos, žeminančios ar įžeidžiančios aplinkos sukūrimas. ANK yra apsauginių teisės normų rinkinys, nustatantis administracinę atsakomybę už teisės pažeidimus, bet jis neturėtų nustatyti naujų reguliacinių teisės normų. Todėl ANK vartojamų kituose įstatymuose jau apibrėžtų teisinių sąvokų turinys neturėtų būti keičiamas, jeigu toks nukrypimas nėra aiškiai pagrįstas ir sistemiškai suderintas su tais įstatymais, kuriuose jos įtvirtintos. Priešingu atveju kiltų neaiškumų dėl administracinės atsakomybės taikymo ribų ir jos santykio su MVLGĮ nustatytais teisių gynimo priemonėmis (kreipimusi į lygių galimybių kontrolierių, teise reikalauti žalos atlyginimo). Toks teisinis reguliavimas neatitiktų teisėkūroje įtvirtintų sistemiškumo ir teisinio aiškumo principų.

2.3. ANK projektu siūloma papildyti ANK 590 straipsnio 4 dalį nustatant, kad administracinio nusižengimo byla dėl ANK 489¹ straipsnyje numatytų administracinių nusižengimų pradeda pagal nukentėjusiojo ar jo teisėto atstovo skundą. Kadangi pagal ANK 590 straipsnio 4 dalį šiais atvejais administracinio nusižengimo tyrimas neatliekamas, administracinio nusižengimo protokolai nesurašomas, o pareiškimas tiesiogiai siunčiamas teismui bylai nagrinėti, iš esmės atsisakoma ikiteisminės administracinio nusižengimo tyrimo stadijos. Tačiau kartu ANK projektu siūloma papildyti ANK 589 straipsnio 49 punktą nustatant policijos pareigūnų kompetenciją dėl ANK 489¹ straipsnyje numatytų administracinių nusižengimų. Pagal ANK 589 straipsnį policijos pareigūnai turi teisę pradėti administracinio nusižengimo teiseną, atlikti administracinio nusižengimo tyrimą ir surašyti administracinio nusižengimo protokolą, o pagal ANK 615 straipsnio 1 dalį administracinių nusižengimų bylas ne teismo tvarka nagrinėja būtent tos institucijos, kurių pareigūnai atliko administracinio nusižengimo tyrimą ir surašė administracinio nusižengimo protokolą. Bet pagal siūlomą ANK 590 straipsnio 4 dalies teisinį reguliavimą nenumatoma, kad policijos ar kitos institucijos pareigūnai turėtų atlikti administracinio nusižengimo tyrimą ir surašyti protokolą. Todėl galima teigti, kad ANK 589 straipsnio 49 punkto ir ANK 590 straipsnio 4 dalies pakeitimai sistemiškai nesuderinti. Be to, jei būtų pritarta ANK 590 straipsnio 4 dalyje numatomam procesiniam modeliui, teismas bylą nagrinėtų neturėdamas administracinio nusižengimo tyrimo metu surinktos medžiagos, todėl praktikoje būtent teismui tektų atlikti didžiąją dalį įprastai administracinio nusižengimo tyrimo stadijoje atliekamų procesinių veiksmų – rinkti ir vertinti pirminius įrodymus, apklausti proceso dalyvius ir liudytojus, spręsti dėl papildomų duomenų surinkimo. Dėl to labai padidėtų teismų darbo krūvis, jiems būtų priskirtos nebūdingos funkcijos.

3. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 167 ir 225 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XVP-1499 (toliau – BPK projektas), tačiau pasiūlyti Seimui jį tobulinti. Atsižvelgiant į tai, kad BK projektu numatoma keisti BK 149 straipsnį, ir į tai, kad siūlomose keisti BK 149 straipsnio 1 ir 3 dalyse iš esmės nustatomos tapčios nusikalstamos veikos (šio nutarimo 1.1 papunktis), BPK projekte pateikiamu BPK 225 straipsnio 1 dalies pakeitimu siūlytina patikslinti šias BK 149 straipsnio dalis. Kitaip tariant, siūloma šias 1 ir 3 dalis sujungti, o BPK 225 straipsnyje nurodytą BK 149 straipsnio dalių numeraciją atitinkamai pakoreguoti.

4. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XVP-1500 (toliau – KŽĮ projektas), tačiau pasiūlyti

Seimui jį tobulinti. Iš KŽĮ projekto matyti, kad siūloma koreguoti Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo (toliau – KŽĮ) 8 straipsnį atsisakant jame nuostatos dėl BK 151 straipsnio 1 dalies ir įtraukiant BK 149 straipsnio 1 dalį. Vis dėlto nėra aišku, kodėl į KŽĮ 8 straipsnio 1 dalies 1 punktą nebūtų įtraukiamos siūlomos keisti BK 149 straipsnio 2 ar 5 dalys, kuriose numatytos veikos pasižymi didesniu pavojingumu (pvz., veikimas bendrininkų grupėje). Manytina, kad veikimas bendrininkų grupėje darant BK 149 straipsnyje numatytą nusikaltimą išsiskiria didesniu parengtumu (organizuotumu), platesniu kaltininkų (subjektų) ratu ir pan., taigi yra didesnio pavojingumo laipsnio. Dėl šios priežasties KŽĮ 8 straipsnis turėtų apimti ir tuos atvejus, kai daromas ar padarytas toks siūlomame keisti BK 149 straipsnyje numatytas nusikaltimas.

Ministras Pirmininkas

Teisingumo ministras